

Formy péče o nezaopatřené děti

Ing. arch. Soňa Velková
Školitel: Doc. Ing. arch. Dagmar Glosová, CSc.
Ústav UN 1

1. Úvod k tématu disertační práce:

„V České republice je dlouhodobě přes 8.000 dětí umístěných v dětských domovech. Pouze přibližně deset procent dětí (tj. 800 ročně) se podaří umístit do náhradní rodinné péče. Toto číslo je dlouhodobě stabilní a přes masivní aktivity zainteresovaných státních i nestátních organizací neklesá.“

Cílem disertační práce je analyzovat současné podmínky výchovy dětí z hlediska architektonicko-typologických požadavků, s přihlédnutím k specifickým sociologickým aspektům a možnostem současné společnosti.

Celá disertační práce se dělí do pěti hlavních logických celků. Úvod zahrnuje zhodnocení historického vývoje péče o nezaopatřené děti, konstatování současné situace v ČR a ve světě a část zaměřenou na prevenci (budoucnost). Další členění disertační práce vychází z organizace umisťování dětí do jednotlivých školských zařízení, S.O.S. vesniček, pěstounské nebo adoptivní péče. Doplňkově jsou také zmíněny podružné možnosti umisťování nezaopatřených dětí, jako například kojenecké ústavy, plnící stejnou funkci jako dětské domovy, pouze pro menší děti. Linie osnovy, proplétající se textem, sleduje výchovná zařízení od ústavního typu přes zařízení s rodinným modelem výchovy a jasně směřuje k stále lepší a lepší variantě - umisťování dětí do pěstounské péče či adopce. Do ústavní péče jsou umisťovány děti z důvodu hmotné či bytové nouze rodiny nebo kvůli tzv. domácímu násilí. Menší část tvoří sirotci. Mělo by být pravidlem, že ústavní péče o děti je pouze přechodným řešením, hlavním cílem je umístění dětí do rodin.

Na začátku textu také jasně odlišuji rozdílné rodinné modely výchovy v pěstounské a adoptivní péči. Oba modely mají své opodstatnění a jasně daná specifika (ze zákona) a plní rozdílné úlohy. Díky přísné legislativní úpravě v České republice je ovšem v současné době pěstounská péče pro přílišnou administrativní zátěž a délku procesu u adopce nesprávně preferována. Manželské páry proto raději žádají o přidělení dětí do pěstounské péče, vybírají si ale velmi mladé děti bez vazeb na svoji biologickou rodinu (stejně jako u adopce), čímž uspíší proces převzetí dítěte. Jedná se ale o nesprávný způsob, děti v pěstounské péči by měli mít vazby na svoje biologické rodiče zachovány, stejně jako rodné příjmení. Biologičtí rodiče jsou také za dítě hmotně odpovědní, mají tedy tzv. vyživovací povinnost. Teprve u adopce je změna příjmení, ztráta kontaktu s původními rodiči a změna povinnosti hmotného zaopatření převedena na pěstouny.

Cílem disertační práce je také analyzovat současné podmínky životního prostředí v jednotlivých „školských zařízeních“²⁹, dětských SOS vesničkách a pěstounských rodinách nejenom z pohledu stavebně - technického zabezpečení bydlení, ale i pohledu sociálně - psychologických odlišností, které takový způsob

²⁹ Pod pojem „školská zařízení“ spadají také zařízení pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči - Diagnostické ústavy, Dětské domovy, Kojenecké ústavy

výchovy oproti výchově v rodině sebou přináší. V následujících analýzách a porovnáváních bude muset tradiční způsob péče v těchto specializovaných zařízeních obstát v konkurenci novějších alternativních metod výchovy opuštěných dětí.

Administrativně jsou zařazeny všechny formy ústavní péče do skupiny školských zařízení, i když jejich působnost není ve vzdělávací, ale v sociální oblasti. Následující možnosti péče o děti se liší zvláště dělením na péči rodinného typu (adopce, pěstounská péče, S.O.S vesnička) a ústavního typu (ústav, kojenecký ústav, internát). Jde o různé formy a zařízení, důležitá jsou také tzv. „rodičovská práva“, vyživovací povinnost a charakter výchovy.

Děti na hřišti v Brně – Medlánkách (Foto zdroj idnes.cz)